

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

БЕЛЯЄВА ОКСАНА ОМЕЛЯНІВНА

УДК 339.727

**УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ КРЕДИТНИХ ПОРТФЕЛІВ
У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ
ЄВРОПИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство
і міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2014

Дисертація на правах рукопису.

Роботу виконано на кафедрі міжнародного економічного аналізу і фінансів Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник кандидат економічних наук, доцент
Лапчук Богдан Юрійович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
доцент кафедри міжнародного економічного
аналізу і фінансів

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Циганов Сергій Андрійович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
Інститут міжнародних відносин,
професор кафедри міжнародних фінансів

кандидат економічних наук, доцент
Адамик Богдан Петрович
Тернопільський національний
економічний університет,
доцент кафедри банківської справи,
декан факультету банківського бізнесу

Захист відбудеться «27» жовтня 2014 року о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.02 Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 04119, м. Київ, вул. Мельникова, 36/1, зал засідань вченої ради.

Із дисертацією можна ознайомитися у Науковій бібліотеці імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01033, м. Київ, вул. Володимирська, 58, к. 12.

Автореферат розісланий «26» вересня 2014 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. С. Поліщук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Євроінтеграційний курс України нині є визначальним напрямом розвитку вітчизняної економіки. Інтегрування у європейське співтовариство вимагає обдуманих та стратегічно правильних рішень щодо побудови економічної співпраці, в т. ч. і у фінансово-банківській сфері.

Фінансова інтеграція банківських систем означає не лише уніфікацію методів ведення бізнесу, запровадження єдиних стандартів та норм, але й взаємозалежність їх функціонування, яка вимірюється рівнем взаємопроникнення фінансових кризових явищ.

Світова фінансова криза 2008–2009 рр. загострила проблему якості кредитних портфелів комерційних банків. Неякісні кредитні портфелі поставили під загрозу функціонування значної кількості банків та економічних систем держав загалом, що змусило відповідні органи грошово-кредитного регулювання країн втрутитись у банківську діяльність, а також вдатись до спільного пошуку шляхів подолання наслідків кризи.

Реалізація стратегії європейського вектора розвитку передбачає стабілізацію ситуації на фінансовому ринку та посилення конкурентних позицій українських банків на міжнародному ринку. У цьому контексті тактичними першочерговими завданнями є діагностика основних ризиків формування та управління кредитними портфелями, розроблення та реалізація ефективних антикризових стратегій розвитку національних банківських систем, а також адаптація досвіду організації банківського бізнесу у країнах Центральної та Східної Європи (далі – ЦСЄ) до особливостей функціонування банківського бізнесу в Україні. Досвід регіональної фінансової інтеграції банківських систем країн ЦСЄ дозволить врахувати можливі ризики для України та обрати оптимальні шляхи щодо їх вирішення або ж уникнення.

Дослідженням різних аспектів управління формуванням кредитних портфелів банків та впливу євроінтеграційних процесів на функціонування банківського бізнесу присвячено праці провідних вітчизняних економістів, а саме: Б. Адамка, М. Алексеєнка, О. Васюренка, В. Вітлінського, В. Гейця, А. Герасимовича, О. Дзюблюка, С. Єгоричевої, Б. Івасіва, Л. Кістерського, М. Крупки, М. Ковбасюка, Б. Лапчука, З. Луцишин, І. Лютого, В. Міщенко, А. Мороза, А. Пересади, М. Савлука, А. Філіпенка, С. Циганова, О. Шниркова та інших. Серед відомих зарубіжних учених, які зробили значний внесок у дослідження цієї тематики, необхідно згадати П. Аллена, Е. Альтмана, І. Владкову-Голлар, Л. Гітмана, Дж. Дель'Арція, Е. Долана, Б. Едварда, К. Котарелі, Т. Коха, В. Лексіса, Е. Максимо, Г. Марковіца, Дж. Маршалла, Дж. Мертон, Р. Міллера, П. Роуза, Дж. Сінкі, І. Балабанова, О. Лаврушина, Дж. Пазарбазіолу, Г. Панову, Р. Тобіна, В. Усоскіна, Д. Харді, В. Черкасова, О. Ширінську та інших.

У працях науковців та банкірів-практиків за даною проблематикою дослідження увагу зосереджено на розкритті сутності поняття та аналізі основ формування кредитних портфелів банків, теоретичних основах глобалізації

фінансово-кредитної сфери, впливі інтеграційних процесів на розвиток банківського сектора, управлінні якістю кредитних портфелів та ризиками кредитної діяльності банків тощо. Проте, незважаючи на велику кількість робіт як зарубіжних, так і українських науковців, треба відзначити, що в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів національних економічних систем недостатньо уваги приділено діагностиці факторів та ризиків формування кредитних стратегій діяльності банків у країнах ЦСЄ, зокрема, адаптації досвіду банківських установ цих країн до особливостей функціонування банківської системи України. Особливо актуальним залишається управління ризиками банківського кредитування у посткризовий період розвитку світової фінансової системи, що й зумовило вибір теми дисертаційної роботи, визначило її структуру та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана у межах науково-дослідних тем кафедри міжнародного економічного аналізу і фінансів факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка: “Формування структури та ринків капіталу в постсоціалістичних країнах Центральної та Східної Європи” (реєстр. № 0107U007426), “Дослідження механізмів інституційних змін та інституційного середовища економічного розвитку в країнах Центральної та Східної Європи” (реєстр. № 0110U003149), “Дослідження проблеми вибору та формування оптимальної траєкторії економічного розвитку держав в умовах їх значної торговельної та фінансової відкритості” (реєстр. № 0113U000869).

В межах цих тем автором досліджено еволюцію підходів до формування кредитних портфелів банків в країнах ЦСЄ та вплив інтеграції у європейський фінансовий простір на стратегію ресурсного забезпечення кредитної діяльності та запропоновано модель формування кредитного портфеля банків; узагальнено основні аспекти інституційних змін у сфері регулювання кредитного ринку в країнах ЦСЄ та запропоновано напрями удосконалення регулювання кредитної діяльності банків у країнах ЦСЄ з урахуванням впливу факторів європейської фінансової інтеграції та глобалізації банківського бізнесу; проаналізовано виклики європейського вектору інтеграції банківської системи України, визначено основні загрози присутності іноземного банківського капіталу на вітчизняному ринку кредитування та запропоновано шляхи їх вирішення.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є теоретико-методологічне узагальнення та обґрунтування основ формування кредитних портфелів банків та розробка науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення управління формуванням кредитних портфелів банків країн ЦСЄ в умовах євроінтеграційних процесів.

Відповідно до мети визначено такі завдання:

- узагальнити теоретичні підходи до розкриття економічної сутності банківського кредитування з метою пошуку оптимальних напрямів його удосконалення з урахуванням впливу інтеграційних процесів;
- розширити методологічний підхід до управління кредитною політикою банків з метою підвищення ефективності управління формуванням кредитних

портфелів банків в умовах європейської інтеграції та визначення їхнього взаємовпливу;

- дослідити теоретико-методологічні основи аналізу кредитних портфелів банків та обґрунтувати тлумачення цього терміна залежно від рівня економічної системи для врахування впливу інтеграційних та глобалізаційних процесів на формування кредитних портфелів;

- обрати оптимальну стратегію удосконалення процесу управління формуванням кредитних портфелів банків для усунення диспропорцій кредитних і депозитних портфелів та забезпечення стабільного розвитку банку й економіки країни в умовах конкурентного середовища;

- здійснити аналіз структури та якості сформованих кредитних портфелів банків у країнах ЦСЄ, враховуючи сучасні тенденції глобалізації на кредитних ринках, та визначити перелік рекомендаційних заходів для посилення конкурентних позицій банків цього регіону;

- дослідити стратегії формування кредитних портфелів банків у країнах ЦСЄ з метою виявлення та нівелювання впливу кредитних ризиків та диспропорцій у кредитній діяльності як окремого банку, так і банківської системи країни загалом;

- удосконалити механізм регулювання кредитної діяльності банків у країнах ЦСЄ з урахуванням впливу факторів європейської фінансової інтеграції та глобалізації банківського бізнесу;

- проаналізувати особливості залучення зовнішніх кредитних ресурсів у банківський сектор України з метою оцінки наслідків для вітчизняної банківської системи та розробки відповідних рекомендацій на перспективу;

- оцінити кредитний потенціал банків у країнах ЦСЄ з метою визначення реалізації кредитних стратегій відповідного типу.

Об'єктом дослідження є кредитні портфелі у банківській системі країн Центральної та Східної Європи.

Предмет дослідження – механізм управління формуванням кредитних портфелів банків у країнах Центральної та Східної Європи в умовах євроінтеграції.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційної роботи склали загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, зокрема: порівняльний метод, метод аналізу і синтезу (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3); порівняльний та економіко-математичний методи (підрозділи 2.1, 3.2); метод статистичного аналізу (підрозділи 2.2, 2.3); метод структурного аналізу різних рівнів процесу управління банківської кредитної діяльності у вітчизняній та світовій практиці (підрозділ 3.1); метод економетричного аналізу (підрозділ 2.4); метод прогнозування (підрозділ 3.3) та ін.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти з питань формування та розвитку банківської системи країн ЦСЄ, інформаційні та статистичні джерела центральних банків та органів банківського регулювання країн ЦСЄ, Світового банку, Міжнародного валютного фонду, Базельського комітету з банківського нагляду, монографії,

наукові статті, матеріали конференцій, індивідуальні розробки й дослідження тощо.

Наукова новизна отриманих результатів. Основні результати, які мають наукову новизну, полягають у тому, що:

вперше:

– запропоновано матрицю стратегій формування кредитних портфельів банків у країнах ЦСЄ (помірковану депозитно-боргову, помірковану боргову, ризикову депозитну, ризикову депозитно-боргову), що отримана в результаті побудови логлінійної регресійної моделі з розподіленими лагами та враховує вплив сформованої системи індикаторів оцінки обсягів кредитування, а саме: депозитів, зовнішніх запозичень, проблемних кредитів. Вибір та реалізація стратегії відповідного типу дасть змогу на ранніх стадіях виявити та нівелювати вплив кредитних ризиків і диспропорцій у кредитній діяльності й окремого банку, і банківської системи країни, і з урахуванням позицій конкурентів на ринку та можливостей ринкового середовища уможливить розроблення кредитної політики, яка враховуватиме ефективне управління дохідністю та ризикованістю кредитних операцій і сприятиме забезпеченню суб'єктів економіки країни достатнім обсягом кредитних ресурсів;

– оцінено кредитний потенціал банків країн ЦСЄ як результат вибору відповідного виду кредитної стратегії, що дало змогу розробити систему рекомендацій для управління формуванням кредитних портфельів банків в умовах євроінтеграції. Запропонований підхід дозволяє формалізувати процеси управління формуванням обсягів кредитних портфельів у банківській системі країн ЦСЄ, провести порівняльну оцінку банківських систем за обсягами та джерелами кредитування й обґрунтувати управлінські заходи у системі забезпечення посилення конкурентоспроможності банків в умовах євроінтеграції;

удосконалено:

– обґрунтування визначення терміна “кредитний портфель банку” залежно від рівня економічної системи. У вузькому розумінні (мікрорівень) – це сукупність наданих кредитів певною банківською установою (кредитний портфель окремого банку). У широкому розумінні (макрорівень) пропонуємо розглядати кредитний портфель як сукупність наданих банками кредитів у межах банківської системи однієї держави чи групи країн. Розкриття змісту кредитного портфеля банку у широкому розумінні обґрунтовано: 1) розширенням переліку функцій кредитного портфеля на рівнях функціонування банку та банківської системи країни; 2) різними рівнями впливу чинників на формування обсягів банківського кредитування (макро- і мікрорівні); 3) утворенням наднаціональних органів банківського регулювання та застосування єдиних міжнародних стандартів організації банківського бізнесу; 4) функціонуванням глобальних механізмів регулювання діяльності банків, зокрема і кредитної; 5) виділенням для банківської системи окремих країн єдиних пріоритетів та стратегій кредитної діяльності в умовах інтеграції;

– перелік ознак класифікації суб'єктів, що беруть участь у формуванні кредитних портфелів банків, доповнено критерієм “ступінь впливу на управління кредитним портфелем банку”, відповідно до якого запропоновано розділяти учасників кредитних відносин на активних та пасивних. До активних суб'єктів запропоновано віднести банківські установи, які безпосередньо надають кредити, а також державу та наднаціональні органи регулювання кредитного ринку. До пасивних – власників тимчасово вільних фінансових ресурсів, тобто осіб, які виступають донорами активів, що використовуються для надання банківськими установами кредитів (власників депозитів, інвесторів тощо), та позичальників, заборгованість яких входить до кредитного портфеля банку. Такий поділ учасників кредитних відносин дає змогу враховувати вплив на управління кредитним портфелем наддержавних утворень, що є наслідком інтеграційних та глобалізаційних процесів, а також об'єднувати їх у групи залежно від можливостей впливати на обсяги та структуру кредитних портфелів банків;

– підходи до формування кредитного портфеля банків шляхом розроблення логіко-структурної моделі, яка базується на виконанні аналізу кредитної діяльності банків з врахуванням ринкової кон'юнктури та впливу на них інтеграційних чинників, виявленні можливостей збільшення кредитування, визначенні оптимального співвідношення участі внутрішніх і зовнішніх джерел фінансових ресурсів. Ця модель спрямована на усунення диспропорцій кредитних і депозитних портфелів та на реалізацію визначеної кредитної стратегії за умов зростаючої конкуренції банків у напрямі забезпечення стабільного розвитку банківських систем й економік країн в умовах глобалізації банківського бізнесу;

– концепцію регулювання банківської кредитної діяльності в умовах європейської фінансової стабілізації шляхом розроблення механізму, що передбачає ієрархічну впорядковану сукупність внутрішньобанківських, національних та наднаціональних організаційно-економічних заходів відповідних органів банківського нагляду та регулювання. Особливість цього механізму полягає у тому, що він спрямований і на вертикальну, і на горизонтальну координацію діяльності, а саме: узгодження діяльності відбувається між органами нагляду окремих держав у рамках міжнародних організацій, окрім того, пропонується налагодження співпраці міжнародних організацій та суб'єктів їх регулювання з метою подолання глобальних кризових явищ банківського бізнесу;

– визначення терміну “банківський кредит” як виду кредиту, за якого банк на конкурентній основі пропонує позичальнику, відповідно до укладеного договору, конкурентоспроможний кредитний продукт (залучені грошові активи у тимчасове користування) на умовах відповідного забезпечення, цільового характеру використання, платності та повернення у встановлений строк. Такий підхід до розкриття змісту банківського кредиту, на відміну від існуючих, дає змогу доповнити процес кредитування ознакою конкурентоспроможності кредитного продукту, яка стала особливо актуальною за умов євроінтеграції та

яка безпосередньо впливає на рівень дохідності та ризикованості сформованого кредитного портфеля;

набули подальшого розвитку:

– розкриття економічної сутності кредитної політики банків як сукупності: 1) критеріїв формування кредитних портфелів банків – обсягу, дохідності, ризику, ліквідності; 2) цілей, принципів та інструментів кредитування; 3) заходів з планування, організації та моніторингу акумулювання фінансових ресурсів для проведення кредитних операцій. На відміну від наявних підходів, це визначення дає змогу розширити розуміння кредитної політики з урахуванням чинників впливу європейської фінансової інтеграції, та при її формуванні брати до уваги основні критерії оцінки кредитного портфеля, а також розглядати процес кредитування як систему, що передбачає механізм своєчасного, ефективного та надійного забезпечення банків необхідними для кредитування фінансовими ресурсами;

– обґрунтування економічно-організаційних заходів щодо управління формуванням кредитних портфелів у банківській системі країн ЦСЄ, що дозволить уникнути кредитних диспропорцій у діяльності банків та визначити оптимальні стратегії вибору джерел і формування структури кредитних портфелів банків з урахуванням рекомендацій наднаціональних органів банківського регулювання, таких як Базельський комітет з банківського нагляду.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у тому, що вони мають рівень конкретних науково-методичних і практичних рекомендацій.

Викладені в дисертації рекомендації та пропозиції впроваджено в практичну діяльність у Департаменті міжнародного співробітництва та туризму (довідка № 191 від 18.03.2014 р.) та Департаменті економічного розвитку, інвестицій, торгівлі та промисловості (довідка № 1-43-694 від 20.03.2014 р.) Львівської обласної державної адміністрації; Львівської обласної дирекції ПАТ “Райффайзен Банк Аваль” (акт № 87/2309 від 21.03.2014 р.); Львівського регіонального управління відділення ПАТ “КБ “Надра” (акт № 49/1-1586 від 17.03.2014 р.); Західному комерційному макрорегіоні ПАТ “Укрсоцбанк” (м. Львів) (акт № 02.206-26/12Л від 17.03.2014 р.).

Основні теоретичні положення, методичні підходи до регулювання банківських криз у країнах ЦСЄ, розроблені у дисертаційній роботі, використано у формуванні методичного забезпечення та при викладанні дисциплін “Фінанси і банківська справа” та “Міжнародні фінанси” для студентів спеціальності “Міжнародні економічні відносини” факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка № 1139-4 від 25.03.2014 р.), а також у навчальному процесі кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту факультету міжнародного бізнесу та менеджменту Ужгородського національного університету при викладанні дисциплін “Міжнародний фінансовий менеджмент”, “Міжнародний менеджмент і маркетинг”, “Конкуренція у

міжнародному бізнесі”, “Міжнародний страховий і банківський бізнес” (довідка № 686/01-27 від 17.03.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота виконана самостійно, усі сформульовані висновки та положення обґрунтовані на підставі особистих теоретичних і практичних пошуків автора.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідались автором і отримали схвалення на 7 міжнародних науково-практичних і звітних наукових конференціях та семінарах: Звітна наукова конференція Львівського національного університету імені Івана Франка за 2008 р. (секція міжнародні відносини, підсекція міжнародні економічні відносини, м. Львів, 6 лютого 2009 р.); Звітна наукова конференція Львівського національного університету імені Івана Франка за 2009 рік (секція міжнародні відносини, підсекція міжнародні економічні відносини, м. Львів, 5–8 лютого 2010 р.); IV Міжнародна науково-практична конференція “Стратегії розвитку України у глобальному середовищі” (м. Ялта, 17–19 листопада 2010 р.); III Міжнародна науково-практична конференція “Сучасні національні економічні моделі: проблеми та перспективи розвитку” (м. Сімферополь, 24 грудня 2010 р.); Звітна наукова конференція Львівського національного університету імені Івана Франка (секція міжнародні відносини, підсекція міжнародні економічні відносини, м. Львів, 8–9 лютого 2011 р.); International Scientific Conference for the Doctoral Students and Young Researchers (Bratislava, Slovak Republic, University of Economics in Bratislava, EDAMBA, 29–30-th September 2011); IV Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених і студентів “Стратегія економічного розвитку країни в умовах глобалізації” (м. Дніпропетровськ, 15–16 березня 2013 р.).

Публікації. За темою дослідження опубліковано 15 наукових праць загальним обсягом 4,76 д.а., з яких 4,56 д.а. належать особисто авторові, серед них 10 публікацій (зокрема 9 одноосібних) у наукових фахових виданнях загальним обсягом 3,91 д.а., з яких 2 – публікації у міжнародних виданнях.

Структура й обсяг роботи. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (210 найменувань на 20 сторінках), додатків. Зміст дисертації викладено на 199 сторінках друкованого тексту, з них – 32 таблиці на 10 сторінках, 44 рисунки на 22 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми роботи, сформульовано мету і завдання, визначено об’єкт та предмет дослідження, розкрито наукову новизну одержаних результатів та їхнє практичне значення, відображено апробацію результатів дисертації.

У першому розділі **“Теоретико-методологічні основи управління формуванням кредитних портфелів банків в контексті глобалізації”** охарактеризовано еволюцію поглядів на кредитну діяльність комерційних банків, зокрема, стосовно управління формуванням кредитних портфелів, з’ясовано сутність кредитних портфелів комерційних банків, досліджено

теоретичні засади їх формування в умовах сучасних інтеграційних процесів та оптимізацію управління їхніми ризиками під впливом глобалізації.

Аналіз основних напрямів наукових досліджень кредитного портфеля комерційного банку дав змогу зробити висновки, що, незважаючи на значний внесок учених у розкриття цієї теми, все ж має місце низка дискусійних та нерозкритих аспектів. Зокрема, питання управління формуванням кредитних портфелів у банківських системах країн ЦСЄ в умовах євроінтеграції на сьогодні потребує ширшого дослідження. Недостатньо уваги приділено факторам та ризикам формування кредитних стратегій діяльності банків у країнах ЦСЄ (серед них і Україна) в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів, зокрема, управлінню ризиками банківського кредитування у посткризовий період розвитку світової фінансової системи.

З метою глибшого розуміння поняття кредитного портфеля та впливу інтеграційних і глобалізаційних процесів на його трансформацію проаналізовано його суб'єктний, об'єктний та предметний склад, функції та структуру.

У результаті проведених досліджень запропоновано класифікувати суб'єктів, що беруть участь у формуванні кредитних портфелів банків, на активних та пасивних за ступенем впливу на управління кредитним портфелем банку. До активних суб'єктів належать банківські установи, які безпосередньо надають кредити, а також держава та наддержавні установи в особі наднаціональних органів регулювання кредитного ринку. До пасивних – власники тимчасово вільних фінансових ресурсів, тобто особи, які виступають донорами активів, що використовуються для надання банківськими установами кредитів (власники депозитів, інвестори тощо), та позичальники, заборгованість яких входить до кредитного портфеля банку.

Визначено функції кредитного портфеля на макро- і на мікрорівні. Зокрема, для стратегічного портфеля доцільно виділити функції розподілу кредитних ресурсів та планування, для фактичного – функції управління кредитною діяльністю та контрольну.

Розкриття економічної сутності кредитного портфеля запропоновано здійснювати залежно від рівня економічної системи (мікро- та макрорівень). На мікрорівні він становить сукупність наданих кредитів певною банківською установою. На макрорівні кредитний портфель – сукупність наданих банками кредитів у межах банківської системи однієї держави чи групи країн.

Глобалізація фінансових ринків приводить до уніфікації методів контролю банківської діяльності на ринках кредитування, яка вже давно вийшла за рамки окремої держави. Напрями інтеграційних процесів визначають ті правила та умови діяльності, в яких банки формують свої конкурентні позиції, зокрема, і на ринках кредитування. Вони визначають необхідність врахування особливостей конкретного регіону при розробленні та реалізації кредитної політики і пристосування до існуючих правил і законів.

За результатами проведеного аналізу запропоновано трактувати кредитну політику на підставі критеріїв формування кредитних портфелів банків, цілей,

принципів та інструментів кредитування, а також заходів, спрямованих на акумулювання кредитних ресурсів.

З метою оптимізації управління формуванням банківських кредитних портфелів запропоновано логіко-структурну модель розроблення стратегії формування кредитних портфелів банків (рис. 1), яка ґрунтується на виконанні аналізу кредитної діяльності банків з врахуванням ринкової кон'юнктури та впливу на них інтеграційних чинників, виявленні можливостей збільшення кредитування, визначенні для цього оптимальних пропорцій внутрішніх і зовнішніх ресурсів, та спрямована на усунення диспропорцій кредитних і депозитних портфелів та реалізацію визначеної кредитної стратегії за умов зростаючої конкуренції банків у напрямі забезпечення стабільного розвитку банківських систем й економік країн в умовах глобалізації банківського бізнесу.

Рис. 1. Логіко-структурна модель розроблення стратегії формування кредитних портфелів банків

Джерело: розроблено автором

Управління ризиками кредитного портфеля має передбачати: визначення стратегічних цілей та формулювання завдань системи управління ризиками кредитного портфеля, стратегічний аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності банків, ідентифікацію ризиків кредитного портфеля, якісний та кількісний аналіз його ризиків, попереднє ухвалення рішення на підставі отриманих оцінок ризиків, планування заходів реагування на ризики, прийняття управлінського рішення та оцінку ефективності реалізованих

рішень, стратегічний контроль і моніторинг ризиків кредитного портфеля та координацію процесів управління ними.

У другому розділі **“Особливості формування кредитних портфелів у банківських системах країн ЦСЄ в умовах євроінтеграційних процесів”** досліджено особливості розвитку кредитних ринків у країнах ЦСЄ, оцінено ефективність управління формуванням кредитних портфелів банків у країнах ЦСЄ та особливості кредитної діяльності банків в Україні, здійснено факторний аналіз формування обсягів кредитних портфелів банків у країнах ЦСЄ.

Євроінтеграційні процеси та значний приплив іноземного капіталу позитивно вплинули на розвиток та структуру банківського сектора в країнах ЦСЄ. Проте, незважаючи на значний прогрес, процес наближення (конвергенції) все ще триває.

Аналіз формування кредитних портфелів банківських систем країн ЦСЄ дав можливість виявити тенденцію нарощення обсягів кредитування банками потреб позичальників протягом 2000 – 2012 рр. (рис. 2) із зменшенням у структурі кредитних портфелів питомої ваги кредитів, наданих підприємствам, та відповідним збільшенням частки кредитів, наданих домогосподарствам, крім Словенії, де натомість зростає вага інших кредитів (рис. 4). Водночас до кризового 2008 року відбувалося зростання обсягів кредитування в іноземній валюті (в Польщі та Чехії воно продовжилося і після 2008 р.) (рис. 3) та зниження частки безнадійної кредитної заборгованості. Після 2008 р. безнадійна кредитна заборгованість зростає.

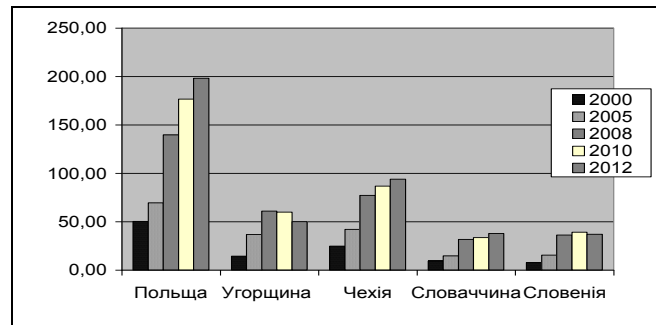

Рис. 2. Обсяги кредитування в реальному вираженні в країнах ЦСЄ у 2000–2012 роках (млрд... євро)

Джерело: розраховано та побудовано автором на основі даних центральних банків країн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbp.pl; www.mnb.hu; www.cnb.cz; www.nbs.sk; www.bsi.si.

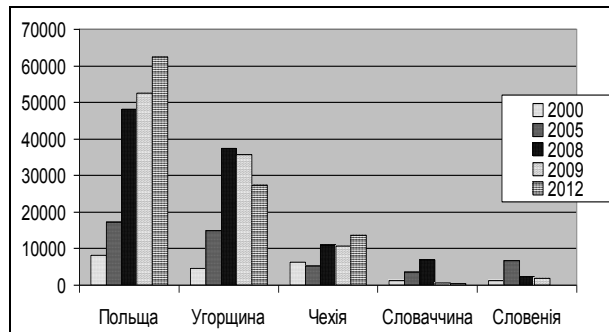

Рис. 3. Обсяги кредитування в іноземній валюті протягом 2000-2012 рр. в країнах ЦСЄ, млн. євро

Дослідження розвитку кредитного ринку в Україні дало змогу встановити, що протягом останніх років, як і в інших країнах ЦСЄ, відбувається стрімке зростання кредитування. Однак аналіз структури кредитного портфеля банків в Україні діагностував, що кредитування домогосподарств в Україні на сучасному етапі в структурі кредитних портфелів займає значно меншу частину (біля 20 %), якщо порівнювати з провідними країнами ЦСЄ, де їх вага досягає майже половини портфеля. Вага кредитів, наданих в іноземній валюті, в вітчизняному кредитному портфелі набагато

більша за вагу в таких провідних країнах ЦСЄ як: Польща, Чехія, Словаччина та Словенія.

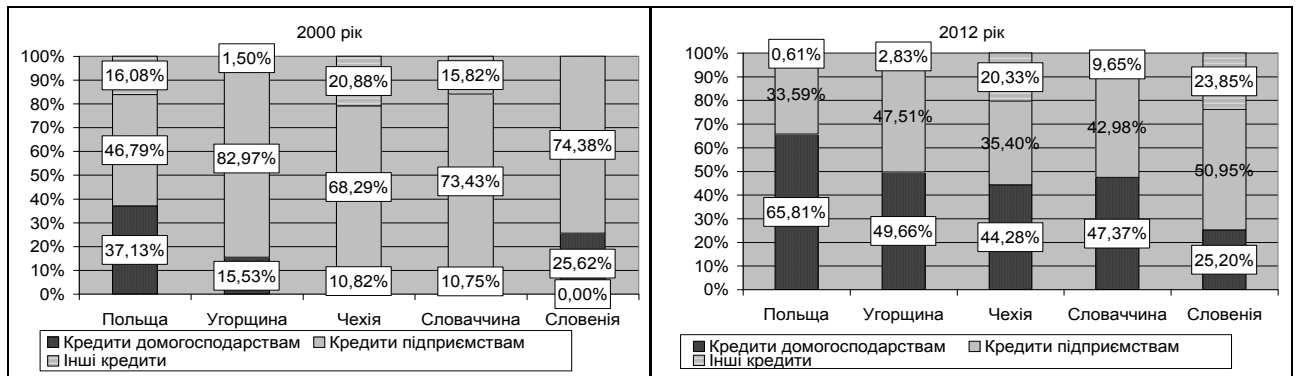

Рис. 4. Структура кредитних портфелів банків у країнах ЦСЄ за групами позичальників у 2000 та 2012 роках (%)

Джерело: розраховано та побудовано автором на основі даних центральних банків країн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbp.pl; www.mnb.hu; www.cnb.cz; www.nbs.sk; www.bsi.si.

Основними ризиками при формуванні банківських кредитних портфелів в Україні були зростання обсягів кредитів, виданих в іноземній валюті, терміном понад 5 років, видача банками кредитів без належної перевірки кредитоспроможності позичальників та оформлення договірних кредитних відносин, що зумовлювало зростання проблемної заборгованості.

Регресійний аналіз встановив, що чинниками, які визначали обсяги кредитних портфелів банків у країнах ЦСЄ протягом періоду 2000–2012 рр. та які характеризують перспективи реалізації кредитних можливостей банків у майбутніх періодах, були обсяги депозитів у країні, проблемних кредитів та валового зовнішнього боргу.

Для оцінювання впливу цих факторів на кредитні портфелі банків у країнах ЦСЄ побудовано мультиплікативну регресійну модель:

$$Кред_t = b_1 Ден_t^{b_2} Борз_{t-1}^{b_3} ПрКред_{t-1}^{b_4} \varepsilon, \quad (1)$$

де $Кред_t$ – кредитний портфель поточного року, $Ден_t$ – обсяг депозитів поточного року, $Борз_{t-1}$ – валовий зовнішній борг попереднього року, $ПрКред_{t-1}$ – обсяг проблемних кредитів попереднього року.

Зіставлення регресійних моделей, отриманих в результаті регресійного аналізу, дало підстави виділити чотири типи стратегій формування кредитних портфелів (табл. 1) та розробити рекомендації щодо кредитної діяльності банків.

У третьому розділі “**Стратегія управління кредитною політикою банків в країнах ЦСЄ в контексті євроінтеграції**” запропоновано напрями удосконалення кредитної діяльності банків, досліджено основні проблеми експансії іноземного капіталу на кредитні ринки в Україні, здійснено оцінку стратегій формування обсягів кредитних портфелів банків країн ЦСЄ в умовах нестабільності світової фінансової системи.

За результатами дослідження розроблено механізм формування національної регуляторної політики кредитної діяльності банків, що передбачає ієрархічну впорядковану сукупність внутрішньобанківських, національних та

Таблиця 1

**Стратегії формування кредитних портфелів
банків у країнах ЦСЄ та пріоритети діяльності банків**

Тип стратегії	Результати регресійного аналізу (модель, коефіцієнт детермінації та p_i)	Пріоритети діяльності банків
Помірквана (зв'язана ризик) депозитно-боргова стратегія	Польща $Kред_t = 0,339Ден_t^{0,507}Борз_{t-1}^{0,804}ПрКред_{t-1}^{-0,256}$ ($R^2=0,995$, $p_i < 0,01$)	- відновлення обсягів кредитування потреб національних економік за рахунок внутрішніх джерел фінансових ресурсів та посилення депозитної складової у кредитуванні; - залучення тимчасово вільних коштів громадян до програм економічного відновлення та зростання у посткризовий період розвитку.
	Словаччина $Kред_t = 0,184Ден_t^{0,879}Борз_{t-1}^{0,538}ПрКред_{t-1}^{-0,091}$ ($R^2=0,991$, $p_i < 0,05$)	
Ризикова депозитна стратегія	Угорщина $Kред_t = 0,086Ден_t^{1,719}$ ($R^2=0,982$, $p_i < 0,01$)	- ефективне управління проблемною заборгованістю банків, що виникла в результаті поширення наслідків світової фінансової кризи; - застосування нових методик оцінки кредитоспроможності позичальників; - диверсифікація джерел фінансових ресурсів для кредитування потреб національних економік через залучення відносно дешевших фінансових ресурсів на міжнародних ринках капіталів
Помірквана (зв'язана ризик) боргова стратегія	Словенія $Kред_t = 0,086Борз_{t-1}^{0,804}ПрКред_{t-1}^{-0,257}$ ($R^2=0,999$, $p_i < 0,05$)	- підвищення довіри населення до діяльності банків з метою збільшення частки депозитів у кредитуванні потреб економіки; - реалізація програм стимулювання розвитку вітчизняної економіки; - залучення на довгострокові вклади коштів населення, які надходять у вигляді валютних переказів з-за кордону; - підвищення якості управління ризиками.
	Чехія $Kред_t = 0,684Борз_{t-1}^{1,203}ПрКред_{t-1}^{-0,133}$ ($R^2=0,980$, $p_i < 0,05$)	
Ризикова депозитно-боргова стратегія	Україна $Kред_t = 0,613Ден_t^{0,809}Борз_{t-1}^{0,407}$ ($R^2=0,981$, $p_i < 0,01$)	- використання сформованих ресурсів для кредитування стратегічно важливих галузей економіки із зміщенням акценту з фінансового на реальний сектори економіки; - розроблення та реалізація ефективних систем ризик-менеджменту з урахуванням сучасних тенденцій міжнародного фінансового ринку та зменшення обсягів проблемної заборгованості банків; - спрямування зовнішніх ресурсів на кредитування промисловості та сільського господарства із врахуванням строковості та валюти запозичення.

Джерело: розроблено автором

наднаціональних організаційно-економічних заходів відповідних органів банківського нагляду та регулювання (рис. 4).

Особливість цього механізму полягає у тому, що він спрямований на узгодження та стимулювання кредитних операцій банків у межах однієї чи кількох країн з урахуванням впливу факторів європейської фінансової інтеграції та глобалізації банківського бізнесу.

Аналізом кредитної експансії зарубіжних банків в Україні встановлено, що головними її проблемами є: неконтрольоване зростання кредитування

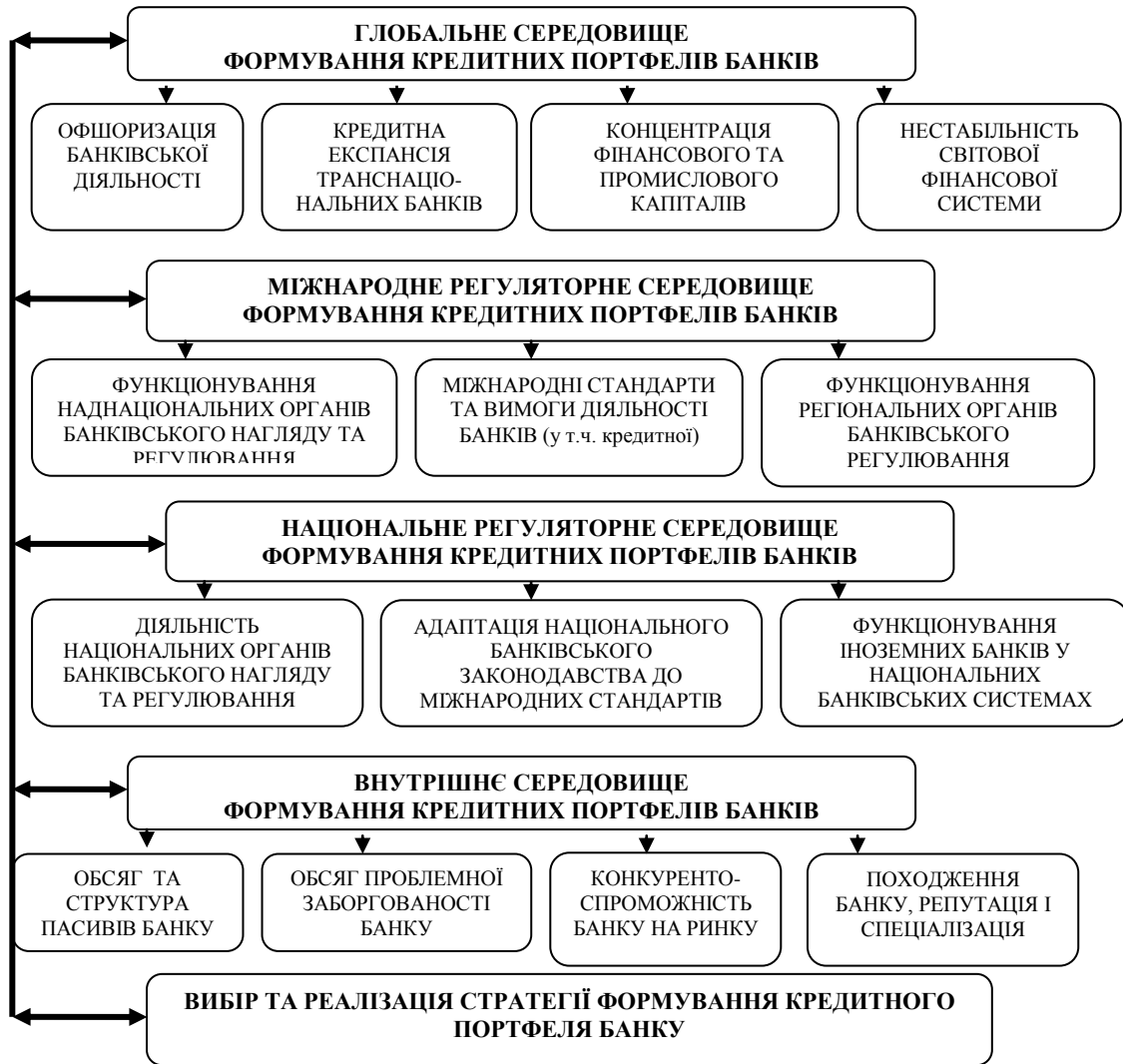

Рис. 4. Механізм регулювання кредитної діяльності банків

Джерело: розроблено автором

іноземними банками в іноземній валюті; захоплення значних сегментів вітчизняного кредитного ринку; залучення кращих клієнтів; неконтрольований відтік капіталу у періоди загострення економічної ситуації в країні. При здійсненні заходів із запобігання негативним наслідкам кредитної експансії іноземних банків слід враховувати необхідність контролю діяльності іноземних банків та можливість максимального використання їхньої присутності для кредитування і стимулювання розвитку національної економіки.

Також здійснено прогноз динаміки обсягів кредитування банків у країнах ЦСЄ на основі логлінійної авторегресійної моделі. Для прогнозування поведінки обсягів кредитних портфелів банків у країнах ЦСЄ застосовано модель Бокса – Дженкінса (ARIMA).

Прогнози динаміки обсягів кредитних портфелів банків у країнах ЦСЄ дали підстави зробити такі висновки:

– обсяги кредитних портфелів банків Польщі та Чехії продовжуватимуть зростати і у наступних періодах, це зростання порівняно з банківськими системами інших країн ЦСЄ буде істотно вищим;

– банки Словенії та Словаччини не матимуть такого значного обсягу фінансових ресурсів для розширення кредитної діяльності, як банки Польщі, тому повільними темпами знижуватимуть сформовані обсяги кредитних портфелів у наступних періодах;

– стратегія нарощення кредитних портфелів українських банків у 2013 р. характеризувалася зниженням темпів, що зумовить практичну фіксацію обсягів кредитних портфелів у наступних періодах;

– банки Угорщини після кризового 2008 р. уповільнили темпи кредитування, ця тенденція мала місце і у 2013 р. Однак у наступних періодах банки утримуватимуть сформовані обсяги кредитних портфелів.

Результати прогнозування дали змогу виявити позитивні моменти та недоліки обраних банками типів кредитних стратегій у 2000–2012 рр. за висновками регресійного аналізу.

Узагальнивши тенденції зміни обсягів кредитних портфелів досліджуваних країн та визначивши стратегії формування кредитних портфелів у цих країнах, можна зробити висновки, що найбільшого скорочення обсягів зазнає Угорщина, тобто країна, на банківську кредитну стратегію якої не впливає боргова складова та проблемна заборгованість. Така стратегія є найменш ефективною.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено важливу наукову мету – досліджено теоретико-методологічні основи формування кредитних портфелів банків та запропоновано науково-практичні рекомендації щодо удосконалення управління кредитними портфелями банків країн ЦСЄ в умовах євроінтеграційних процесів.

На основі проведеного дослідження зроблено такі висновки.

1. Рівень розвитку економіки визначається ефективністю функціонування кредитної системи, важливими учасниками якої є банки як фінансові посередники. До суб'єктів, що беруть участь у формуванні кредитних портфелів банків, враховуючи вплив інтеграційних процесів на функціонування банківських систем, необхідно, крім банків, позичальників та держав, зачислити наднаціональні органи регулювання кредитних ринків. За ступенем впливу на управління кредитним портфелем банку суб'єктів класифіковано на активних (які ціленаправлено впливають на структуру, дохідність та ризиковість кредитного портфеля) та пасивних (вплив яких проявляється опосередковано). До активних суб'єктів належать банки-кредитори, а також державні та наднаціональні органи регулювання кредитного ринку. До пасивних – власники фінансових ресурсів, що використовуються для надання банками кредитів (власники депозитів, інвестори тощо), та позичальники, заборгованість яких входить до кредитного портфеля банку.

2. Узагальнення теоретико-методологічних підходів до вивчення кредитних портфелів дало можливість виділити два рівні дослідження цього поняття: макро- та мікрорівень. На мікрорівні (у вузькому розумінні) кредитний портфель становить сукупність наданих кредитів певною банківською

установою. На макрорівні він становить сукупність наданих банками кредитів у межах банківської системи однієї держави чи групи країн.

3. Стратегія формування кредитного портфеля банку повинна базуватись на виконанні аналізу кредитної діяльності банків з урахуванням впливу на ринкову кон'юнктуру інтеграційних чинників, можливостей збільшення кредитування за рахунок оптимальних пропорцій внутрішніх і зовнішніх ресурсів, що є необхідною умовою забезпечення стабільного розвитку банківських систем й економік країн в умовах глобалізації банківського бізнесу.

4. Дослідження особливостей розвитку кредитних ринків в країнах ЦСЄ в умовах євроінтеграційних процесів показало, що перехід до ринкової економіки в цих країнах зумовив посилення ролі комерційних банків та наближення їх до стандартів західноєвропейських країн. З'ясовано, що процес приватизації банків у країнах цього регіону перебуває на завершальному етапі. Більшість банків у країнах ЦСЄ перебувають у власності міжнародних банківських груп.

5. Оцінка величини та структури кредитних портфелів банків у країнах ЦСЄ засвідчила, що протягом 2000-2012 рр. обсяги кредитної діяльності банків у більшості країн регіону зростали, зокрема, за рахунок активізації споживчого та іпотечного кредитування. Відзначено покращення якості кредитних портфелів до кризового 2008 року. Втім, швидкі темпи зростання кредитування, а особливо в іноземній валюті, спричинили значні ризики для фінансових ринків та для економік цих країн загалом у період кризи.

Для збільшення обсягів та покращення якості кредитних портфелів банків у країнах ЦСЄ доцільно: здійснити диверсифікацію джерел формування кредитних ресурсів; удосконалити методику оцінки кредитоспроможності позичальників та рівня забезпеченості кредитів; знизити рівень валютного ризику сформованих кредитних портфелів банків; здійснити вибір та реалізацію органами банківського регулювання у країнах ЦСЄ оптимальної стратегії залучення іноземного капіталу в банківський сектор країни.

6. Кредитна діяльність банків в Польщі була однією з найуспішніших порівняно з іншими країнами регіону. Важливими факторами, що сприяли цьому, були: зниження питомої ваги зовнішніх зобов'язань у структурі джерел фінансування кредитних операцій банків; невисока частка кредитів, наданих в іноземній валюті, у сукупному кредитному портфелі банків (менше 36%); зростання частки забезпечених кредитів у сукупних кредитних портфелях банків.

7. Структура кредитних портфелів банків в Україні відрізняється від структури кредитних портфелів банків у країнах ЦСЄ. Зокрема, кредитування домогосподарств в Україні на сучасному етапі, хоча і займає значну частину кредитного портфеля, однак не становить його основу. Питома вага кредитів, наданих в іноземній валюті, у структурі вітчизняного кредитного портфеля банківської системи, значно переважає відповідну частку у таких країнах ЦСЄ, як Польща, Чехія, Словаччина та Словенія.

Основні ризики структури кредитних портфелів містять кредити, видані в іноземній валюті терміном понад 5 років. Зростання кредитів, наданих домогосподарствам, є нормальним явищем та стимулює збільшення диверсифікованості портфелів. Однак проблемним моментом була видача банками кредитів без належної перевірки кредитоспроможності позичальників та без оформлення договірних відносин щодо надання кредиту.

8. Аналіз факторів, які впливали на формування обсягів кредитних портфелів банків у країнах ЦСЄ дав можливість побудувати моделі для досліджуваних країн та встановити, що на структуру, динаміку та якість банківських кредитних портфелів істотний вплив мали обсяг акумульованих кредитів, отримані зовнішні кредити та проблемна заборгованість банків. Доведено, що вибір та реалізація певної стратегії формування кредитних портфелів банків дозволить на ранніх стадіях виявити і нівелювати вплив кредитних ризиків та диспропорції у кредитній діяльності й окремого банку, і банківської системи країни, та з урахуванням позицій конкурентів на ринку та можливостей ринкового середовища забезпечити розроблення кредитної політики.

9. Узагальнення сучасних методів регулювання кредитної діяльності комерційних банків національними органами банківського нагляду і контролю різних країн дозволило встановити необхідність контролю за темпами зростання кредитування, особливо в іноземній валюті, зростанням зовнішніх запозичень при формуванні джерел кредитування, відкриттям нових представництв, дочірніх установ і філій іноземних банків; придбання частки участі в національних банківських системах. Зважаючи на вплив інтеграційних процесів, механізм регулювання банківської кредитної діяльності повинен містити ієрархічну впорядковану сукупність внутрішньобанківських, національних та наднаціональних організаційно-економічних заходів відповідних органів банківського нагляду та регулювання і бути спрямованим на узгодження та стимулювання кредитних операцій банків у межах однієї чи групи країн з урахуванням впливу факторів європейської фінансової інтеграції та глобалізації банківського бізнесу.

10. Присутність іноземного банківського капіталу на кредитному ринку України впливає на стабільність національної банківської системи. Головними проблемами кредитної експансії зарубіжних банків є: неконтрольоване зростання кредитування іноземними банками в іноземній валюті; захоплення значних сегментів вітчизняного кредитного ринку; залучення кращих клієнтів; неконтрольований відтік капіталу в періоди загострення економічної ситуації в країні. При здійсненні заходів із запобігання негативним наслідкам кредитної експансії іноземних банків треба зважати на два чинники: необхідність контролю іноземних банків та можливість максимально використати їхню присутність для забезпечення розвитку української економіки.

11. Оцінка кредитного потенціалу банків у країнах ЦСЄ на основі логлінійної авторегресійної моделі засвідчила, що стратегія формування кредитних портфелів Польщі є найбільш ефективною серед досліджуваних

країн. Банки Словаччини і Словенії, попри те, що реалізували різні види кредитних політик упродовж 2000–2012 рр., у 2013–2014 рр. однаково зазнають скорочення обсягів кредитних операцій. Угорські банки скоротять обсяги кредитування, тобто обрана ними кредитна стратегія не забезпечила нарощення кредитної потужності у 2013–2014 рр. Українські банки продовжуватимуть збільшувати обсяги кредитування, однак істотним ризиком при цьому залишатиметься зростання проблемної заборгованості банків, оскільки саме вплив цього чинника упущено при плануванні кредитних портфелів банків.

Оцінка кредитного потенціалу українські банки продовжуватимуть збільшувати обсяги кредитування, однак істотним ризиком при цьому залишатиметься зростання проблемної заборгованості банків, оскільки саме вплив цього чинника упущено при плануванні кредитних портфелів банків.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Беляєва О. Підходи до визначення поняття кредитного портфелю комерційного банку / О. Беляєва // Вісник Закарпатського державного університету. Економічні науки. – 2009. – № 9. – С. 46–49 (0,25 д.а.).
2. Беляєва О. Теоретичні засади управління кредитним портфелем комерційного банку / О. Беляєва // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія економічна. – 2009. – № 41. – С. 84–92 (0,51 д.а.).
3. Беляєва О. Теоретичні аспекти формування кредитного портфелю комерційного банку / О. Беляєва // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія міжнародні відносини. – 2009. – № 26. – С. 209–215 (0,40 д.а.).
4. Беляєва О. Зростання кредитних портфелів комерційних банків в країнах Центральної та Східної Європи та світова фінансова криза / О. Беляєва // Науковий вісник Закарпатського державного університету. Економічні науки. – 2010. – № 10. – С. 106–110 (0,20 д.а.).
5. Беляєва О. Базель-II та особливості його впровадження в країнах Центральної та Східної Європи / О. Беляєва // Науковий журнал “Економіка і регіон”. Науковий вісник Полтавського національного технічного університету імені Ю. Кондратюка. – 2011. – № 4 (31). – С. 155–161 (0,62 д.а.).
6. Беляєва О. Проблемні аспекти формування кредитних портфелів комерційних банків країн Центральної та Східної Європи / О. Беляєва // Вісник Харківського національного університету ім. В. М. Каразіна. Економічна серія. – 2011. – № 935 – С. 139–144 (0,44 д.а.).
7. Беляєва О. Удосконалення механізму регулювання банківської кредитної діяльності / О. Беляєва // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія економічна. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. – 2012. – Вип. 47. – С. 355–367. (0,45 д.а.).

8. Беляєва О. Концептуальні підходи до аналізу кредитних портфелів банків / О. Беляєва // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук. пр. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2013. – № 23.8. – С. 207–214 (0,41 д.а.).

Статті у виданнях іноземних держав:

9. Беляєва О. Прогнозирование объемов кредитных портфелей банков стран Центральной и Восточной Европы в условиях нестабильности мировой финансовой системы / О. Беляєва // Теория и практика общественного развития. Экономические науки. – 2013. – № 2. – С. 288–291 (0,26 д.а.).
10. Belyayeva O. Nonlinear regression model of the formation of the loan portfolios of the banks in the Central and Eastern Europe. / O. Belyayeva, I. Aliksieiev, M. Yastrubskyu // ECONTECHMOD : An International Quarterly Journal on Economix of Technology and Modelling Processes. – Lublin-Lviv-Cracow. – 2013. – Nr 3, vol. 2. – P. 9–17 (0,37 д.а.)

В інших виданнях:

11. Беляєва О. О. Проблемні аспекти зростання кредитування в країнах ЦСЄ та способи його контролю / О. О. Беляєва // Міжнародні відносини: політичні, правові, економічні, лінгво-країнознавчі аспекти : матер. звіт. наук. конф. Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка (секція міжнародні відносини, підсекція міжнародні економічні відносини, м. Львів, 5–8 лютого 2010 р.). – Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, 2010. – С. 286–290 (0,20 д.а.).
12. Беляєва О. О. Загроза кредитної експансії іноземних банків для фінансової стабільності економіки України / О. О. Беляєва // Міжн. наук.-практ. конф. “Стратегії розвитку України у глобальному середовищі”, 17–19 листоп. 2010 р., м. Ялта. – С. 14–16 (0,12 д.а.).
13. Беляєва О. О. Запровадження вимог Базеля-II в Україні: проблеми та перспективи / О. О. Беляєва // III Міжн. наук.-практ. конф. “Сучасні національні економічні моделі: проблеми та перспективи розвитку” (24 грудня 2010 р., м. Сімферополь). – С. 84–92 (0,15 д.а.).
14. Belyayeva O. Transformation of the Banking Sysytem in the Central and Eastern European Countries / O. Belyayeva // International Scientific Conference for the Doctoral Students and Young Researchers / Bratislava, Slovak Republic, University of Economics in Bratislava. EDAMBA. – 29th–30th September, 2011. – P. 82–87 (0,26 д.а.).
15. Беляєва О. О. Управління кредитними стратегіями банків у країнах ЦСЄ / О. О. Беляєва // Материалы IV Международной научно-практической конференции молодых ученых и студентов “Стратегия экономического развития стран в условиях глобализации”, г. Днепропетровск, 15–16 марта 2013 г. – С. 10–12 (0,12 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Беляєва О. О. Управління формуванням кредитних портфелів у банківській системі країн Центральної та Східної Європи в умовах євроінтеграції. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2013.

Дисертаційну роботу присвячено розробленню теоретико-методологічних основ та практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення управління формуванням кредитних портфелів у банківській системі країн Центральної та Східної Європи (ЦСЄ) в умовах євроінтеграції.

З'ясовано сутність кредитних портфелів комерційних банків. Розширено класифікацію суб'єктів формування кредитного портфеля банків. Удосконалено визначення терміну банківський кредит та кредитної політики банків. Запропоновано логіко-структурну модель розроблення стратегії управління формуванням кредитного портфеля банків. Проведено аналіз структури, динаміки та якості кредитних портфелів банків країн ЦСЄ та обґрунтовано економічно-організаційні заходи щодо удосконалення управління кредитними портфелями у банківській системі країн досліджуваного регіону. Запропоновано матрицю стратегій формування обсягів кредитних портфелів банків у країнах ЦСЄ. Розроблено механізм регулювання банківської кредитної діяльності. Здійснено оцінку кредитного потенціалу банків країн ЦСЄ.

Ключові слова: кредитний портфель, комерційний банк, кредитний ринок, країни ЦСЄ, євроінтеграція.

АННОТАЦИЯ

Беляева О. Е. Управление формированием кредитных портфелей в банковской системе стран Центральной и Восточной Европы в условиях евроинтеграции. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, 2013.

Диссертационная работа посвящена разработке теоретико-методологических основ и практических рекомендаций, направленных на усовершенствование управления формированием кредитных портфелей в банковской системе стран Центральной и Восточной Европы (ЦВЕ) в условиях евроинтеграции.

Охарактеризована эволюция взглядов на управление формирования кредитных портфелей банков. Определены сущность и структура кредитных портфелей банков с учетом влияния на них интеграционных процессов. Расширена классификация субъектов формирования кредитного портфеля банков. Усовершенствованы определения терминов банковский кредит и кредитная политика банков. С целью оптимизации управления формированием

банковских кредитных портфелей предложена логико-структурная модель разработки стратегии формирования банковского кредитного портфеля. Проведено исследование теоретических засад оптимизации управления уровнем риска кредитного портфеля под влиянием глобализации банковского бизнеса.

Исследованы особенности развития финансового сектора стран ЦВЕ в условиях евроинтеграции и их влияние на формирование кредитных портфелей банков. Проведен анализ структуры, динамики и качества кредитных портфелей банков стран ЦВЕ, в результате которого предложены экономико-организационные меры по усовершенствованию управления кредитными портфелями в банковской системе стран исследуемого региона. Проведен факторный анализ формирования кредитных портфелей банков в странах ЦВЕ. Предложены стратегии формирования кредитных портфелей банков в странах ЦВЕ.

Разработан механизм регулирования банковской кредитной деятельности, который включает иерархическую упорядоченную совокупность внутрибанковских, национальных и наднациональных организационно-экономических мер соответствующих органов банковского надзора и регулирования, который направлен на согласование и стимулирование кредитных операций банков в рамках одной или группы стран с учётом влияния факторов европейской финансовой интеграции и глобализации банковского бизнеса. Исследованы основные проблемы экспансии иностранного капитала на рынки кредитования в Украине и мероприятия относительно их решения. Осуществлена оценка стратегий формирования объемов кредитных портфелей в банковской системе стран ЦВЕ, что дало возможность сравнить их эффективность.

Ключевые слова: кредитный портфель, коммерческий банк, кредитный рынок, страны Центральной и Восточной Европы, евроинтеграция.

ANNOTATION

Belyayeva O. O. Management of the Credit Portfolios Forming in the Bank System of the Central and Eastern Europe under the conditions of eurointegration. – Manuscript.

The thesis is presented for the Candidate of Scientific degree in the field of Economy, World Economy and International Economic Relations specialty – 08.00.02 – Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, 2013.

The dissertation is dedicated to working-out the theoretical and methodical bases and practical recommendations aimed at improvement of commercial banks credit portfolio forming management in the Central and Eastern Europe (CEE) under the conditions of eurointegration.

The essences of commercial banks' credit portfolios were learned. The classification of subjects of credit portfolio forming is widened. The determinations of bank's loan and bank credit policy were improved. The logical and structural model for working out the banks credit portfolio compositing strategy is proposed. The

structure, dynamic and quality of credit portfolios of the CEE commercial banks were analyzed and economic and organizational actions on improvement of credit portfolios management in the region were justified. The matrix of strategies of the CEE banks credit portfolios' volumes forming was proposed. The mechanism of the bank credit activity regulation was worked out. The CEE banks' credit potential was assessed.

Key words: credit portfolio, commercial bank, credit market, countries of the Central and Eastern Europe, eurointegration.